

1.02 Pregledni znanstveni članek

UDK 911.2:556.166(497.451)"1924"

Prejeto: 16. 11. 2011

Nataša Budna Kodrič

univ. dipl. zgodovinarica, arhivska svetovalka, Zgodovinski arhiv Ljubljana, Mestni trg 27, SI-1000 Ljubljana
e-pošta: natasa.budna-kodric@guest.arnes.si

Povodenj v dolini Ločnice 8. avgusta 1924

IZVLEČEK

Prispevek na podlagi arhivskih in časopisnih virov opisuje eno od treh prizorišč velike povodnji leta 1924, dolino Ločnice nad Soro pri Medvodah. Drugi dve sta bili dolina Hrastnice nad Puštalom pri Škofji Loki ter okolica Polhovega Gradca. Neurje s povodnjo se je dogodilo 8. avgusta proti večeru, največ škode je povzročilo prav v ločniški dolini. Tu je umrlo sedem ljudi, od tega pet iz družine Alič – Aleksejev iz Ločnice 12. Dvaindvajsetim zasebnikom je povodenj povzročila materialno škodo. Poleg tega je divjanje narave tudi na zunaj spremenilo podobo doline. Vzroke in posledice so ugotavljali posebej imenovani posamezniki in komisije, skupna škoda je bila ocenjena na 27,5 milijona tedanjih dinarjev.

KLJUČNE BESEDE

naravne nesreče, povodenj, Ločnica, Sora pri Medvodah, žrtve naravnih nesreč, časopisni viri, arhivski viri, 1924

ABSTRACT

THE FLOOD IN THE LOČNICA STREAM VALLEY OF 8 AUGUST 1924

Drawing on archival and newspaper sources the contribution describes one of the three sites of the great flood of 1924, the valley of the Ločnica stream above the village Sora pri Medvodah. The other two were the valley of the Hrastnica stream, also in the Škofja Loka area, and the surroundings of Polhov Gradec. The storm and the flood came late afternoon on 8 August, wreaking the greatest havoc in the valley of the Ločnica stream. Seven people died then, including five members of the Alič-Aleksejev family from Ločnica 12. Twenty-two private entrepreneurs suffered material damage from the flood. In addition, nature's ravages changed the external image of the valley. The causes and consequences were established by specifically designated individuals and commissions and the total damage was estimated at 27.5 million dinars.

KEY WORDS

natural disasters, flood, Ločnica stream, Sora pri Medvodah, victims of natural disasters, newspaper sources, archival sources, 1924

Minilo bo skoraj devetdeset let od katastrofalne povodnji v dolinah Ločnice in Hrastnice ter na območju Polhovega Gradca poleti leta 1924. O tej nesreči je bilo pozneje manj napisanega kot o tisti, ki je dve leti pozneje, septembra leta 1926, prizadela približno isto območje.

Zato, predvsem pa ker so v povodnji leta 1924 umrli tudi moja prababica, njena hči, sestra in dva brata, sem se namenila nekoliko pobrskati po pisnih ostankih o tem dogodku.

Družinsko izročilo (po pripovedovanju moje stare mame)

Petek, 8. avgusta 1924, je bil lep sončen dan. Katarina Aleksejevič (roj. 1900) je tistega dne pomagala pri žetvi nekje v dolini v okolici Sore pri Medvodah in se je proti večeru vračala domov zelo dobre volje. Z možem, ruskim vojnim ujetnikom, ki ga je sorški župnik preimenoval v Milka Aleksejeva/Aleksejeviča (v resnici mu je bilo ime Nil, Aleksejevič je bil njegov patronimik, pravega priimka pa ne poznamo, ker ga je župnik izpustil), in dvema hčerama, petletno Ano in dveletno Marico,

Poročna fotografija Katarine Alič in Nila Aleksejeva. Nil in Katarina sta se poročila 30. januarja 1921, najverjetneje v Ljubljani v pravoslavni cerkvi in bila tam tudi vpisana v poročno knjigo (zasebna last).

je živela v hiši svojih staršev. Hiša je stala med cesto in potokom Ločnica. Nekoliko nižje v smeri proti Savi je bila pozneje postavljena nova, rekli so ji pri Rusu.

Proti večeru je začelo kazati na nevihto. Dež z neurjem je prišel že v temi. Ko je postajalo vse huje, je Nil (roj. 1891) pograbil starejšo Anico in odšel iz hiše, Katarina z mlajšo Marico, njena mama Marija (roj. 1876) in sestra Angela (roj. 1908) pa niso hotele na dež. V hiši sta spala še dva člana Aličeve družine, Lojze (roj. 1912) in Vinko (roj. 1916). Vse razen mame Marije Alič, ki se je oprijela dimnika, je odneslo skupaj s hišo. Tisti zunaj so se umaknili v breg in se tako rešili. Naslednje jutro, ko se je nebo spet zjasnilo, so začeli iskati pogrešane. Do večera so precej nižje v dolini našli vse, zakopane v pesku in blatu ali odvržene na nanose ob deročih vodah, potolčene, izmaličene, razgaljene in seveda mrtve.

Iz župnijske kronike

V noči 8. VIII. se je pričelo okoli 9. ure zvečer silno neurje in je trajalo intenzivno okoli dve uri. Središče neurja je bilo na višinah polhovgrajskega ozemlja in njegove sosesčine: t. j. dolina Ločnica – Hrastnica pri Šk. Loki in proti Polhovemgradcu. To redko neurje, kakršnega tukajšnji prebivalci ne pomnijo in ne vedo o takem niti starejše tradicije, je porušilo vsled nenadno naraslih voda veliko domov in več vodnih naprav. Nesreča je zahtevala tudi 18 človeških žrtev. Na tukajšnjem pokopališču so bili pokopani naslednji:

Mihael Justin – 30 letni blapec pri Matevž Simic – Ločnica 19 – doma iz Javorje nad Škofjo Loko – prineslo ga je do žage [pri Rakovniškem mostu]

Anton Bradeško – vdovec, gostač od sv. Barbare, 60 let star

Katarina Aleksejev, roj. Alič – iz Ločnice 12 – najdena pod Tehovskim malnom – zakopana v pesek in tramovje

Angela Alič – sestra zgor. – 16 let – iz Ločnice 12

Alojzij Alič – brat zgor. – 12 let – iz Ločnice 12

Vincenc Alič – brat zgor. – 8 let – iz Ločnice 12, najden ob izlivu Ločnice v Soro

Marija Aleksejev – zak. hči (Rusa) Milko Al. in Katarine r. Alič, najdena tudi ob izlivu Ločnice v Soro.

Voda je odnesla vse mostove, hišo št. 12 v Ločnici je podrlo, zid kar potisnilo k hribu. Ljudje so plezali na drevesa, v hišah v podstrešje, na peči itd. – Živino odnašalo – v Soro je prineslo konja iz Aličevega hleva – in kravo. Koliko lesa, tramovja, skal, gramoza. Cesta večinoma vsa razrušena – potok Ločnica ubral na mnogih mestih čisto novo strugo. Iz vasi Ločnica so bili čisto odrezani od sveta; z nobenim vozilom ni bilo mogoče priti v Soro. Ni mogoče popisati, kakšna je bila vsa ločniška dolina, še peš se je moralo dalj časa hoditi po bregu ob hribu. Šolski otroci so obiskovali šolo pri sv. Katarini, šele 24. XI. [se] je cesta toliko popravila, da so začeli otroci iz Ločnice zopet v šolo v Soro hoditi. Po-

magali so prvi teden vojaki, nato pa drugi delavci, najeti od agrarne komisije za uravnavo hudournikov.¹

Časopisni viri

Poročevalec »Slovenca« se je naslednje jutro po katastrofi odpravil z vlakom na lice mesta. Prav zato je »Slovenec«² precej natančneje opisal katastrofo kot »Slovenski narod«. Obširno se je s povodnijo ukvarjalo tudi »Jutro«. Časopisi so najhujšo situacijo postavljali v različna časovna obdobja: »Slovenec« med osmo in deseto uro zvečer, »Slovenski narod«³ med deveto in pol deseto, »Jutro«⁴ v čas po 11. uri.

»Slovenec«: *Ljudje so prišli zvečer domov s poljskega dela, ne da bi pričakovali niti najmanjše nesreče. Soparen dan je sicer obetal dež, nihče pa ni pričakoval tako silovite naravne nezgode, kakoršna je v noči od petka na soboto uničila skoro celo pokrajino od Polhovega gradca do Škofje Loke ...*⁵

»Jutro«: *Svetilo se je, da je kar vid jemalo, obenem pa neprestano treskalo in piskalo. Potok Ločnica, ki ima običajno v strugi par centimetrov vode, je v eni uri narastel tako strašno, da je zalil vso grapo in dosegel globočino 3 m. Nekako ob koncu Ločnice se nahaja hiša posestnika in lesnega trgovca Matevža Aliča, p. d. Šemica (Šemica, op. a.), zraven pa hiša njegovega brata Janeza, ki se je pred dvema letoma ponesreči ubil. Pri tej hiši se je priženil neki ruski begunec, ki je poročil Aličevo hčerko Katro. Matevž Alič ima tamkaj tudi žago. Beli potok, ki teče mimo njegove hiše in se izliva v Ločnico, je zalil hišo, Ločnica sama pa je podrla in razbila žago. Izpodkopal je tudi hišo, od katere je ostala samo ena stena z dimnikom. Vdova Janeza Aliča se je rešila na dimnik, kjer se je držala krčevito toliko časa, da so prinesli lestev in jo rešili. Njene otroke pa so valovi med tem že iztrgali iz hiše in odgnali po grapi navzdol.*⁶

»Slovenec«: *Medtem ko je v Ljubljani padal le pohleven dež, je v vaseh Puštal in Ločnica divjalo silno neurje. Sora je ogromno narasla in prinašala s seboj mnogo peska, kamenja in lesa, ki ga še sedaj mnogo leži ob njenih bregovih. .../ Takega neurja, kakoršno smo doživeli v noči od petka na soboto, pri nas niti najstarejši ljudje ne pomnijo. Bil je pravi sodnji dan. Sedeli smo mirno in zadovoljno zvečer doma pri večerji, ko je začelo rahlo deževati. Naenkrat pa smo slišali nekje od daleč votlo bobnenje in hrumenje. Ljudje se v prvem hipu groma in treskanja seveda niso ustrašili. Ko pa je začela dreti voda v hiše, so prestrašeni planili pokonci. Bilo pa je že prepozno.*

Neusmiljena voda je zahtevala svoje žrtve. V hišo posestnika Jožefa Detele je začela voda udirati, domači

ljudje pa so prestrašeni zbežali na peč. Voda je drla v hišo skozi okna. V svoji silni zadregi so ljudje hiteli, da rešijo, kar se še rešiti da. Edino živinčce, domačo kravo, so pripeljali v hišo in jo postavili tako, da je stala s prednjimi nogami na klopi ob peči. Krava je molela iz vode samo še svojo glavo. V izbi pa sam pesek in gramoz in debela plast razmočene ilovice. .../

Pri posestniku Jožetu Kozjeku je voda podrla steno hlevu. Žival je preplašena stala v staji. Dvoje živinčec se je odtrgalo in ušlo, štiri goveda pa so lepo stopala na prod, ki ga je voda nanašala vedno višje. .../

Kako je bilo ponoči, je s težavo povedal Rus Aleksejev, kateremu je naliiv odnesel ženo in enega otroka. Drugega otroka je hitro vrgel na nekoliko vzvišeni prostor, med tem pa je voda že odnesla ženo z otrokom vred. Oblak se je utrgal okoli 10 zvečer in v par minutah je voda narasla za meter in še več ter udrila v vse hiše. Odnesla je ljudem živino, vse zaloge, obleko in opravo in tudi cele dele hiš. Nevihta je bila kratkotrajna. Med silnim grmenjem in treskanjem je prišel nenadoma naliiv, ki je uničil v par minutah ves dolgoletni trud in napor. Ljudje so si komaj rešili golo življenje. Na vasi pogrešajo dosedaj šest oseb, izmed katerih so dosedaj našli tri. Voda je ugrabila ženo Rusa Alekseja Katarino Aleksejevo, rojeno Alič, 24 let staro in njenega otroka. Poleg tega tudi njenega brata Vinka, starega 8 let, potem Alojzija, starega 12 let in Angelo (16 let). .../ Voda je dalje zasula hlev in v hlevu eno kravo. Konja pa so potegnili zjutraj mrtvega iz vode daleč od doma. .../

*Aličevemu sosedu Matevžu Šimnicu je voda uničila žago. Kozolec mu je prevrnila, odnesti ga ni mogla zaradi njegove teže. .../ Iz druge hiše, kjer so spali hlapci iz tamkajšnje žage, je naliiv odnesel v dolino hlapca Miha Justina, dočim se je njegov tovariš še v zadnjem trenutku rešil s tem, da se je oprijel zunaj stoječega oreha, za katerega se je držal, da ga ni odnesel nenadni naliiv. Pogrešajo še sedaj dve osebi, med njimi eno žensko. .../ Truplo Mihe Justina so našli danes zjutraj ob izlivu Sore v Savo.*⁷

»Jutro«: *Včeraj okoli petih zvečer so našli pod Okornovo žago na Sori 14 letnega sina [Alojza] pokojnega Janeza, ki je bil skoro popolnoma gol, Rusovo ženo in otroka so našli že dopoldne v grapi. Po kasnejših poročilih so potegnili dosedaj iz valov Sore in Save štiri, vse do šest let stare otroke, Šemičevega hlapca, konje, krave več prašičev in drugih domačih živali.*⁸

»Slovenec«: *Človeških življenj pa je voda zahtevala še več. Včeraj so našli pri Tacnu pod Šmarno goro trupli dveh dekletc od 1 do 3 let. Splošno domnevajo, da so ta dekletca iz puštalske doline, kjer je voda odnesla neko celo hišo.*⁹

¹ Župnijska kronika župnije Sora pri Medvodah.

² Strašno neurje in poplava. *Slovenec*, 10. 8. 1924.

³ Katastrofalne nevihte in poplave. *Slovenski narod*, 10. 8. 1924.

⁴ Grozna noč v polhograjskem pogorju. *Jutro*, 10. 8. 1924.

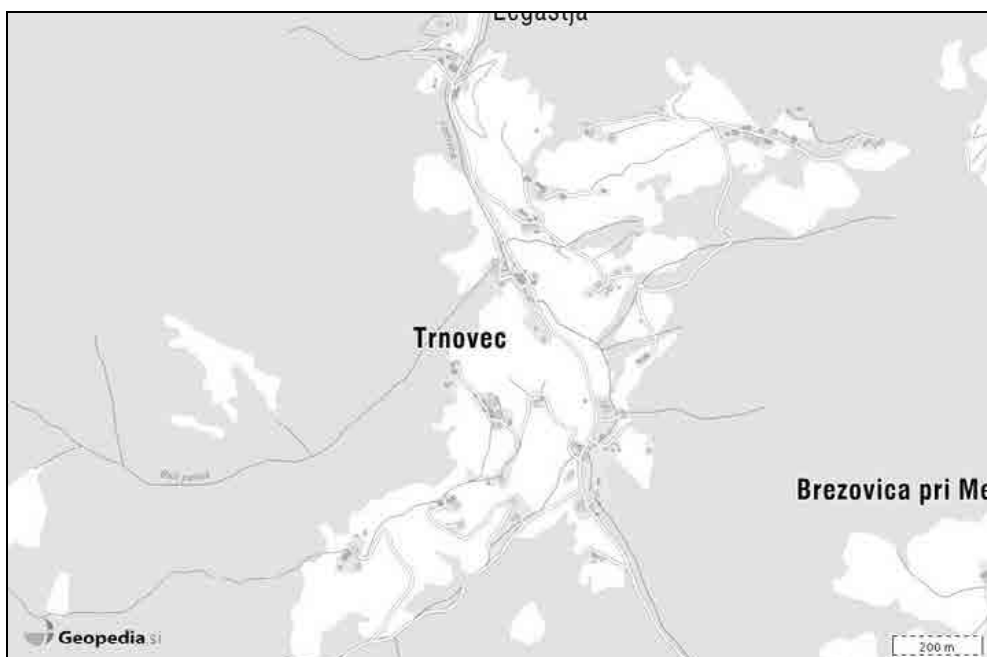
⁵ *Slovenec*, 10. 8. 1924.

⁶ *Jutro*, 10. 8. 1924.

⁷ *Slovenec*, 10. 8. 1924.

⁸ *Jutro*, 10. 8. 1924.

⁹ To sta bili enoletna Francka in dveletna Tončka Kristan iz doline Hrastnice. V hiši sta bili skupaj z mamo Antonijo, ki se ji je uspelo rešiti, hišo z obema otrokoma pa je odnesla voda (*Slovenski narod*, 10. 8. 1924).

Aličeva hiša je stala na mestu, kjer priteče Beli potok v dolino in se izliva v Ločnico. Danes teče vmes cesta, nekoč pa je bila ta pomaknjena bolj levo (gledano proti Medvodam).

»Slovenski narod« je po nesreči zapisal: *Najbolj je prizadeta vas Ločnica. Voda je odnesla eno hišo in več gospodarskih poslopij. Rusu Alekseju je hudournik ugrabil ženo in otroka. Ubogi mož je danes brez ljubljene družice in brez strehe. Ženo in otroka so našli pozneje ljudje in zdaj ležita oba na mrtvaškem odru. A tudi vas Sora je močno trpela. /.../*

Danes (v nedeljo) je vse polno ljudi iz bližnje in daljne okolice. Zlasti mnogo je bilo Ljubljancanov, pa tudi Gorenjcev celo iz zgornje savske doline. Avtomobilov in biciklistov je v naši vasi (Sori, op. a.) nebroj. Po dolini pa je moralo vse peš naprej, ker ni več ceste v Ločnico in Knapuže. Danes hodi komisija po bišah in ceni škodo, ki jim jo je napravilo strašno neurje. /.../ O strašni katastrofi, ki je zadela pretekli teden naš kraj, bodo govorili vsekakor še pozni rodovi!¹⁰

Uradna poročila

Po naročilu velikega župana si je *opustošenje pri Medvodah in v dolini Ločnice* uradno prvi ogledal vladni tajnik Stanko Mašič. Dne 9. avgusta okrog poldneva je začel pri mostu čez Soro v Medvodah, ki se je zaradi nagrmadenega materiala nekoliko nagnil.¹¹ Nad Medvodami so bile poplavljeni polja,

vendar je voda hitro odtekala. Blizu Mednega so na savskem bregu že našli obe utopljeni deklici iz Puštala ter poginulega konja. Do ločniške doline je prišel ob enih popoldne z medvoškimi županom Žirovnikom in komandirjem orožniške postaje v Medvodah, Sušnikom.¹² Prišli so do rudnika v Knapovžah. Teren so si ogledovali do sedmih zvečer. *Ta dolina je od neurja sila trpela. Potok Ločnica je narasel za najmanj 2,5 m nad normalom ter poplavlil vso dolino, kakor je dolga in široka. Dolga je približno pol drugo uro hoda in široka 10 do 30 metrov. Voda je razdrla popolnoma občinski kolovoz, ki vodi od vasi Sore v dolino do rudnika Knapovže. Mestoma ga je odnesla, na več krajih je strgana po več metrov debela plast zemlje, mestoma ga je pa tako razrila, da so nastale v njem do 1,5 metra globoke kotanje. Voda je podrla tri mostove. Leseni most pri Rakovniku pod vasjo Soro, preko katerega je peljala deželna cesta drugega reda iz Medvod v Škofjo Loko, je popolnoma odnesla. Od dveh drugih mostov v notranjosti doline so ostali samo betonski stebri, dočim je vse mostnice voda odnesla. Na mnogih mestih – naštetih bi se jih dalo najmanj 20 – se je radi silnega naliva odtrgalo pobočje hriba ter se vsulo v potok. Potok je s tem materialom deloma zasul svojo strugo, deloma ga je odnesel dalje ter ga odložil po travnikih in livadah ter poljih po dolini in jih vse prevlekel z gruščem, peskom in mivko ter jih tako popolnoma uničil. Potok Ločnica ne teče več v prejšnji strugi, ampak si je urezal popolnoma novo pot.*

¹⁰ Podrobnosti strahovite elementarne katastrofe. *Slovenski narod*, 12. 8. 1924, str. 4.

¹¹ Zato je Mašič dal most zapreti za avtomobile in težke vozove, vendar je bil do večera spet odprt, razen za vozila, težja od dveh ton. (Poročilo o ogledu okolice Medvod in doline Ločnice, Stanko Mašič, vladni tajnik (v nadaljevanju Mašičevo poročilo); ARS, AS 133, š. 12).

¹² Tudi Josip Sušnik je napisal poročilo za sresko poglavarstvo Ljubljana: Elementarna nezgoda v rajonu v Medvodah (ARS, AS 133, š. 12; v nadaljevanju Sušnikovo poročilo).

Hudourniki, ki drve v ta potok, so nanosili v dolino silne množine grušča, gramoza in skal ter na več mestih s tem materialom zaprli kolovoz, pa tudi potok zavrnili v novo smer. ... Dolina nudi pretresljivo sliko uničujočega dela razbesnelega elementa.¹³

Po precej natančnem poročilu je predlagal, da si poškodovane predele ogleda komisija, v kateri naj bi bila tudi inženirja s področja gradbeništva in urejanja hudournikov.

Tako so v naslednjih dneh sestavili komisijo,¹⁴ ki si je 11. in 13. avgusta ves dan ogledovala prizadeti teren. Ogledi so bili podlaga za ugotavljanje obsega katastrofe, za varnostne ukrepe in za pomoč prizadetim. Dne 14. avgusta so sestavili poročilo in v njem uvodoma opisali katastrofo. *Dne 8. avgusta med pol deveto in enajsto uro zvečer je besnela nad Grmado in Stožcem¹⁵ silna nevihta, kakor je ni bilo že stoletja. Njeno vodovje je drvelo po štirih glavnih dolinah, ki se spuščajo od omenjenih vrhov na južno-zapadni strani proti Polhovemgradu, na severu proti Škofjiloki, na severovzhodu proti Sori, na jugovzhodu proti Dvoru oziroma Gradaščici. Razdejanje je grozno in zlasti nad Polhovimgradcem najbolj strašno.*

Doline so čez in čez ter večina od začetka do konca pokrite z debelo plastjo kamenja, podrtega drevja, odnešenega lesa, grušča, peska in blata. Od cest in potov, ki so bile po teh dolinah, povečini ni več sledu. Ne pozna se več, kje se je nekdanja vila struga potoka. Drevje je izruvano, njive, travniki, vrtovi zasuti, hiše podrti ali zasute. Ob razvalinah svojih domovij stoje prebivalci prepadlih, nemirnih vdrtih oči, boječ se nadaljnjih nezgod. Tako strašna je splošna slika razdejanja. Še hujše se bo pokazalo v podrobnem opisu za posamezne doline.

Vzrok te vodne katastrofe, ki je poleg silnih materialnih žrtev, zahtevala 18 človeških življenj, je sledeč: Radi trajnega dežja v letošnjem poletju so bila strma pobočja Grmade, Stožca in njihovih obronkov globoko premočena. Debele plasti mestoma bolj peščene mestoma bolj ilnate zemlje, dalje ogromne plasti grušča, ki se je nabral v teku stoletja na podnožju omenjenih vrhov, so bili polni vode. Njih teža je zelo narasla. Vendar so se še držale v ravnotežju, dokler jih ni silni naval dežja omenjene noči še vnovič prepojil s silno množino vode. Radi tega je teža plasti preseгла za obstoječe ravnotežje dopustno mero sklonitosti. Sesedati so se že začele plast za plastjo.

Sunki posameznih usadov, ki so že zdrčali v dolino, stresanje zemlje po drevju radi viharja, delovanje

curkov proniklih podzemskih voda so povzročili, da je zavzel ta pojav strahovite dimenzije, tako da so zlasti pobočja nad Polhovimgradcem v toliki meri razorana, da sledi nepretrgoma usad za usadom. Vzrok katastrofe so torej popolnoma naravni pojavi, ne kake neznane sile, o katerih govori ljudstvo.¹⁶

Sledili so opisi razdejanja v posameznih dolinah, polhograjski, ločniški in hrastniški. V dolini Ločnice je bilo po poročilu komisije najmanjše, vendar dovolj grozno. Polovico razdalje med vasema Ločnica in Sora je povsem pokrival naplavljen material, od enega pobočja do drugega. Spodnji predel doline ni bil tako močno naplavljen, vendar je bil kljub temu razdejan po vsej širini. Dolinski zemljišča so bila vsa uničena, popolnoma je odneslo 500 metrov ceste, preostala je bila popolnoma izprana. Mostovi so bili uničeni, številne hiše podrte. Najhujše je bilo v predelu Trnovca,¹⁷ kjer je strugo zasulo štiri metre visoko.

Dvakrat močnejše je bilo razdejanje v dolini Hrastnice, najhujše pa proti Polhovemu Gradcu. V polhograjski dolini so bile vse hudourniške grape zasute z več metrov debelo plastjo naplavine, prav tako približno 50 metrov široka dolina Velike in Male Božne. Podrta so bila vsa drevesa, s pobočij so polzeli plazovi, eden za drugim, močno poškodovane je bilo 25 odstotkov površine. Tudi hrastniška dolina je bila pokrita z naplavinami, vse do Sv. Barbare. Med Sv. Barbaro in Sv. Andrejem je bila dolina povsem uničena, spodnji del doline je bil uničen samo polovično. Celotna podoba je bila precej podobna ločniški, škoda pa je bila zaradi večje površine in večjega števila hiš sorazmerno večja.

Dan potem

Posebno poglavje je komisijsko poročilo namenilo človeškim žrtvam. Podatki so bili tu še nekoliko drugačni kot v župnijski kroniki oz. v časopisih. Miha Justina, 28-letnega hlapca v Ločnici 11, naj bi voda odnesla med reševanjem živine iz hleva. Po poročanju »Jutra«¹⁸ naj bi ga nevihta našla na kozolcu-dvojniki, ki se je razklal, sam pa naj bi obležal mrtev potem, ko je skočil v vodo. Njegovo truplo so našli ob mostu pri cesti, ki pelje iz Medvod v Soro.

Usodo Aličeve družine je »Jutro« opisalo pod naslovom *Hiša smrti*.¹⁹ Časopisna poročila so se nanašala na uradne zapisnike komisij, seveda pa tudi na izpovedi ljudi. Zato so si bile informacije večkrat nasprotujoče.

¹³ Mašičevo poročilo.

¹⁴ Člani so bili zastopniki sreske oblasti Ljubljana (sreski poglavar dr. Josip Ferjančič), sreske oblasti Kranj (dr. Karel Tekavčič), hidrotehniškega oddelka, odseka za zagradbo hudournikov (inšpektor ing. Vladislav Fasan, ing. Alojzij Strancar), šumske uprave (višji gozdarski komisar ing. Andrej Odlasek), referenta za kmetijstvo (kmet. svetnik Franjo Trampuš) in zapisnikar, okrajni tajnik Ignacij Rus. (ARS, AS 133, š. 12).

¹⁵ Tošč (1021 m), Grmada (898 m).

¹⁶ ARS, AS 133, š. 12.

¹⁷ Trnovec – naselje pod rudnikom Knapovže, ki je obsegal tudi zaselek Ločnico. Po popisu prebivalstva iz leta 1910 je štel 91 prebivalcev.

¹⁸ *Jutro*, 10. 8. 1924, str. 3.

¹⁹ *Jutro*, 12. 8. 1924.

*Katarina Alič (levo) s sestro Ivano (roj. 1901),
ki je komaj nekaj mesecev po Katarinini smrti, 24. februarja 1925,
postala druga žena Nila Aleksejeva (zasebna last).*

Katarina Aleksejevič naj bi utonila med reševanjem dveletne hčerke Marije, ki je utonila z njo, njena sestra Angela pa pri reševanju pohištva in obleke. Oba brata, Vinka in Alojza, naj bi odneslo skupaj s hišo, medtem ko sta spala.

Dan po nesreči so po župnijski kroniki pri Tehovskem mlinu našli Katarino Aleksejevič. Do večera so bili pogrešani Angela in Vinko Alič, po nekaterih podatkih pa tudi dveletna Marija Aleksejevič in njen štirinajstletni stric Lojze. Šlednje je poročala ogledna komisija, medtem pa je Stanko Mašič poročal, da so Lojzeta našli že takoj naslednji dan po nesreči v potoku pod vasjo Sora. Po njegovem poročilu so pogrešali še Angelo in Vinka.²⁰ Malo Marijo naj bi po nekaterih poročilih našli poleg matere (časopisni viri, uradna poročila), po drugih naj bi bila najdena med zadnjimi, skupaj s sedemletnim stricem Vinkom, ob izlivu Ločnice v Soro (župnijska kronika). Prav tam naj bi po nekaterih poročilih našli tudi Angelo Alič.²¹

Utopljenice so orožniške patrulje prenesle v mrtvašnici v Soro oz. k Sv. Katarini. Po poročanju »Jutra« so bili Aličevi otroci in Šemicev hlapec Justin že v nedeljo pokopani ob ogromni udeležbi prebivalstva.²²

Materialna škoda je bila ogromna, časopisi so o njej poročali že dan po katastrofi; vidi se, da tudi na podlagi uradnih poročil. *Mostovi v ločniški dolini so vsi porušeni. Kar je bilo lesenega, je voda odnesla, ostali so samo še betonski podzidki. Hribovje se je na več*

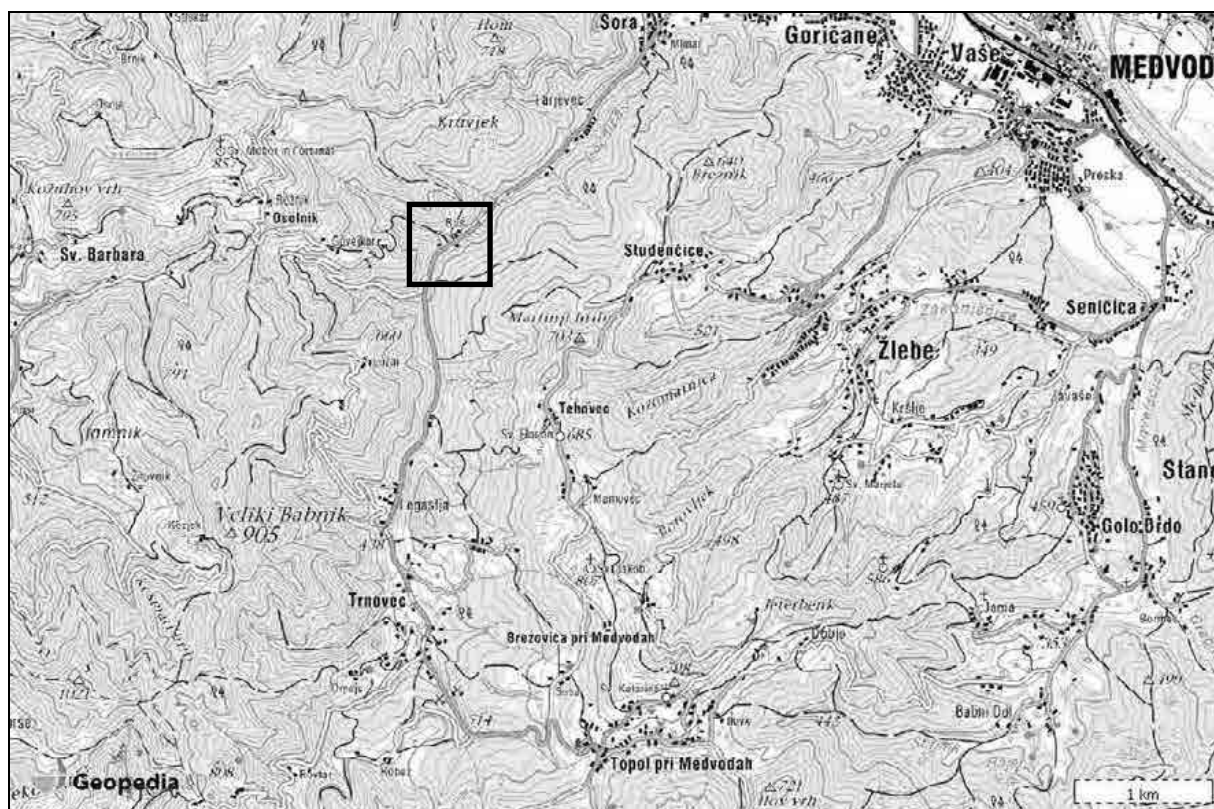
mestih utrgalo. Voda je odplavila vso zemljo v dolino. Na raznih mestih – pravijo, da na 40 – pa so se pokazali novi izvirki vode. /.../ V Medvodah je voda močno poškodovala most, pri katerem so uničeni štirje piloti. Most so morali zapreti za promet s težkimi vozovi in z avtomobili, ker je nevarnost, da se lahko poruši. /.../ Popoldan se je pripeljal z avtomobilom Nj. Vel. kralj,²³ ki si je ogledal močno poškodovani most. Na poti od Medvod do Sore so se na poljih poznali zelo žalostni sledovi nevihte. Travniki so večinoma poplavljeni. Vsi mali potoki so silno narasli. Tam, kjer cesta preskoči potok Ločnico, ki se izteka v Soro, je ta potok odnesel cel dobro zgrajen most. Ker je Sora odnesla vse mostove, je ves desni breg odrezan od sveta. Edino majhna brv, ki je sestavljena iz lestve in preko nje položenih desk, preko potoka Ločnice omogoča osebni promet. Potok Ločnica, ki teče po lepi dolini, je še sedaj silno močan. /.../ Vse hiše so več ali manj poškodovane. Nekaterim posestnikom je Ločnica odnesla hleve in dele skednjev. Gasilci so danes črpali iz hiš vodo, ki je vdrla vanje in nanesa vanje peska in blata. Ob in v potoku leži polno izruvanega drevja, lesa in drugih stvari. Lepa cesta, ki je vodila ob potoku po dolini do višje ležeče vasi Ločnica, se skoraj ne spozna. Na njej leži do pol metra visoka plast kamenja, blata, peska, drevja in lesa. Ob potoku ležeče njive in travniki so uničeni z vsemi sadeži vred. Čim višje se vspenja pot, tem bolj je uničena. Narasle vode so izstopile iz struge in si poiskale drugih poti. Na treh krajih je voda popolnoma odnesla cesto, kakor tudi cele kose travnikov in hribovja. Težko je prodreti do vasi. Dolina nudi grozen pogled.

²⁰ Po Mašičevem poročilu, medtem ko ju Sušnikovo poročilo niti še ne omenja.

²¹ ARS, AS 133, š. 12, Poročilo ogledne komisije o vodni katastrofi v Polhograjskih dolomitih z dne 8. avgusta 1924, str. 9 in 12 (v nadaljevanju Poročilo ogledne komisije).

²² Jutra, 12. 8. 1924.

²³ Prispel je z Bleda v spremstvu admirala Price. V Medvodah se je ustavil za 20 minut, potem pa se obrnil proti Škofji Loki (Mašičevo poročilo).

Dolina Ločnice, kjer je avgusta 1924 divjalo neurje. Na sredini doline še stoji biša, ki jo je Nil Aleksejevič zgradil po povodnji in se ji še vedno reče pri Rusu.

Vsepovsod leži drevje in na široko se vali umazana voda. ... Vas Ločnica je skoraj uničena. Eno bišo je odnesla voda, kakor tudi večino gospodarskih poslopij. Steno neke še preostale biše je voda prevrgla preko ceste proti pobočju hriba. Naliv je odnesel seboj pohištvo, živino, vse pridelke na njivah, prst, tako da je ostalo samo golo kamenje. Nahajalo se je tam tudi 20 klafter lesa, ki ga je naliv vsega odplaval v dolino. Povsod je polno plazov. Voda je odnesla kar cele kupe hriba.²⁴

Za nujne ukrepe je že orožniški komandir Sušnik predlagal vojaštvo, medtem ko so orožniki nudili prvo pomoč prizadetim. Ogladna komisija je tri dni pozneje ugotovila, da bi za te ukrepe (med drugim 60 tisoč kubičnih metrov izkopa in nasipa, več kilometrov zavarovanj obrežij in poti, obnovitev mostov, škarp itd.) potrebovali najmanj 450 vojakov, od tega 100 mož v Medvodah. Za njihovo oskrbo in nastanitev naj bi poskrbela županstva.

Škoda

Materialno škodo, ki je v dolini Ločnice nastala zaradi plazov in poškodovanega gozda, so hidrotehniški strokovnjaki ocenili na 200 tisoč din, za

popravo poti, čiščenje in ureditev potokov in za zavarovanje bregov pa bi po njihovem potrebovali 450 tisoč dinarjev.²⁵

Kmetijski izvedenci so izračunali, da je škode na travnikih, njivah in vrtovih, na sadnem drevju, pridelku, živilih, na poslopijih in inventarju, živini in ribjem zarodu, obleki in denarju ter dodatno na občinskih cestah za skoraj pet milijonov dinarjev (4,875.000).²⁶ Od tega naj bi nekaj več kot tretjina (1,900.000 din) odpadlo na kranjski srez, ostalo pa na srez Ljubljana - okolica. Celotna škoda naravne katastrofe je po oceni komisije znašala 27,626.500 dinarjev.

Dne 13. avgusta so na orožniški postaji v Medvodah sestavili seznam poškodovancev. Iz občine Medvode jih je bilo 89, od tega z območja Ločnice 22 fizičnih in ena pravna oseba – ljubljanska škofija. V decembru so seznam dopolnili s podporami, ki so jih poplavljenca že dobili.

²⁴ Slovenec, 10. 8. 1924.

²⁵ Poročilo ogledne komisije.

²⁶ Prav tam, str. 15.

ime, naslov	ocenjena škoda ⁺	podpora do decembra ⁺
Lovrenc STANOVNIK, Govejek 1	37.500	2.000*
Janez BUKOVEC, Govejek 8	25.000	1.000*
Jakob ZALETEL, Govejek	12.500	–*
Janez ČARMAN, Govejek 6	25.000	1.000*
Anton ČARMAN, Govejek 5	20.000	1.000
Andrej STANOVNIK, Govejek 9	20.000	1.000
Miha NOČ, Govejek 10	5.700	400
Anton KREK, Govejek 4	10.000	1.000
Marija BOŽNAR, Govejek 7	4.000	300
Lovrenc OMEJC, Tehovec 7	5.050	500*
Frančiška RUDOLF, Trnovec 11	5.000	1.500
Janez RUDOLF, Trnovec	1.000	500
Janez (Jakob) POLENŠEK, Trnovec	12.000	1.000*
Janez JAMNIK, Trnovec	2.500	400
Jožef DETELA, Trnovec	4.420	2.000
Jožef KOZJEK, Trnovec	25.350	5.000
PUSTOVRH – dediči, Trnovec 16	2.500	1.000
Jožef DOLINAR, Trnovec	25.000	1.000
Marija ALIČ, Trnovec 12	376.225	20.000*
ljubljska škofija	50.500	–
Jakob KRŠINAR, Trnovec	5.100	1.000*
Jožef KRMEL, Trnovec 6	21.900	3.000*
Martin LOČNIŠKAR, Trnovec	5.000	300
Amalija SUŠNIK, Trnovec	1.500	1.000
Franc BUKOVEC, Trnovec	16.200	4.000
Anton BUKOVEC, Ločnica 25	31.400	3.000
Jakob BUKOVEC, Ločnica	1.000	500
Janez ERBEŽNIK, Trnovec 1	125.000	3.000
Tomaž ZALOŽNIK, Trnovec 8	9.350	1.000*
Matevž ŠEMIC, Trnovec	444.638	3.000
Franc ERBEŽNIK, Trnovec, trgovina z živili	132.300	5.000
TEHOVNIK – dediči, Tehovec 1	61.000	–*

⁺ – vrednosti so v dinarjih

* – opomba »potrebni podpore«

Najbolj je bil prizadet zaselek Ločnica, ker tu pridrvi z levega brega, z Velikega Babnika, hudournik Beli potok. *Ta hudournik je svojo več kot pet metrov globoko strugo popolnoma zasul z druščem ter začel potem valiti po njem v Ločnico velike skale, ki so z vsilo priletele v hišo Marije Aličeve, v njen pod ter na kozolec in žago Matevža Simica.*²⁷ To dejstvo potrjujejo tudi številke. Najhujše razdejanje je bilo pri hišah št. 11 in 12, ob Šemicevi žagi in pri sosednji, Aličevi hiši, ki je stala prav na nasprotni strani hudournika.

Dejansko škodo, ki so jo utrpeli posamezniki, so popisali že vladni tajnik Stanko Mašič, komandir orožniške postaje v Medvodah Josip Sušnik in ogledna komisija. Delno so jih povzeli časopisi.

Močno je bil poškodovan Tehovski mlin, last dedičev pokojnega veleposestnika Janeza Tehovnika. Voda je spodnesla južno steno, nakar se je porušila streha, notranjost je bila poplavljen, polna peska in blata. Uničena je bila notranja oprema. Kočarju Janezu Rudolfu (Ločnica 11) je odneslo svinjak, šupo, seno in del hiše. Notranjost je bila poplavljen in nasuta s peskom. Potok je potem, ko je spremenil strugo, tekkel ob obeh straneh hiše. *Družina obstoječa iz 3 oseb se je še pravočasno rešila skozi okno in zbežala v zraven se nahajajoči hrib. Rudolfu je voda demolirala vso pohištvo in mu nalomila en del hišnega stropa, tako da visi isti oziroma se je ponižal in kaže odprtine. Dalje je pri Rudolfu v hlevu utonila 1 koza.*²⁸ Posestniku Jožefu Deteli (Ločnica 17) je voda poplavlila hišo in hlev (do višine meter in pol) ter nanosila v vse prostore pol metra debelo plast peska in blata. Domači so se rešili na peč, kravo pa so postavili s sprednjimi nogami na klop, kot je opisal tudi »Slovenec«.²⁹ Poleg pohištva v hiši je bilo uničenih še sedem arov sadnega vrta. Je pa spremenjena struga Ločnice po povodnji drla tik ob zidu hiše in jo še dodatno ogrožala. Janez Kozjek, posestnik iz Ločnice 14, je ostal brez svinjaka in dveh svinj, šupe s senom in staje za živino, poleg tega mu je uničilo pol hektara polja in močno poškodovalo hlev. *V hlevu se je nahajalo 6 glav goveje živine. Dva vola sta se takoj odtrgala od jaslí. Eden je pobegnil v breg in so ga dopoldne vlovili, drugega je pa potegnil hudournik s seboj, ga zavlekel v potok, ki ga je nesel kakih 400 korakov daleč. Izvlekli so ga iz potoka močno pobitega. Ostale štiri glave so se rešile pred zadušenjem na ta način, da so se povzpele na nanošeni grušč. Na srečo je hudournik odprtino na čelni strani v jutranjih urah sam zamašil tako močno z gruščem in drevjem, da voda ni mogla več v hlev. Zjutraj so živino rešili. Pri hlevu je čelna stran, kakor rečeno, popolnoma porušena, dolžinska stena ob hudourniku pa kaže močne razpoke.*

²⁷ Mašičevo poročilo, str. 3.

²⁸ Sušnikovo poročilo, str. 2.

²⁹ Slovenec, 10. 8. 1924.

Fotografija prikazuje mesto, kjer je do avgusta 1924 stala Aličeva hiša. Preživeli Nil Aleksejev se je umaknil v breg za hišo. Nekoliko stran je stala Šemiceva žaga, danes je tam hiša z naslovom Trnovec 13 (foto: M. B., oktober 2011).

Voda izpodjeda tla in se je bati, da se hlev poruši.³⁰ Mariji Alič (Ločnica 12) je – poleg petih družinskih članov – odneslo hišo in gospodarsko poslopje, kozolec, poln žita, šest glav živine, vso obleko za devet oseb, šest voz, vprego in nekaj polja in travnikov, skratka vse premoženje. Stanovanjsko poslopje je hudournik popolnoma porušil, tako da je ostalo od nje samo en del. Vse ostalo, razen temeljnih zidov, je voda odnesla. Velikansko silo, ki jo je tukaj hudournik izvajal na hišo, razodeva najbolje dejstvo, da je en kot hiše – maso zidovja 2 x 1 x 1 m – vrgla iz potoka 4 m daleč. Pri podu in hlevu je izpodneslo spodnji del, nakar se je strešno ogrodje zrušilo. Ostalo je na mestu. Marija Aličeva je živela skupaj s petimi otroci in z zetom Nikom Aleksejevičem, bivšim ruskim vojnim ujetnikom, ki je poročil hčerko Aličeve Katarino.³¹ Posestvo Matevža Šemica (Šimica) je ležalo južno, tik ob Aličevem. Poleg hiše in dvojnega kozolca (toplarja) je stala žaga na vodni pogon s turbino. Hudournik je izpodnesel kozolcu stebra in ga tako zrušil. Vendar je ostal na mestu; pokvaril je nadalje voz pri žagi in napolnil odvodni kanal z gruščem. Podrl je tudi 7 kašt (skladovnic) žaganic, ki jih je potem potok odnesel. Prav tako je potok dvignil in odnesel seboj 200 hlo dov. Voda iz potoka je udrila v stanovanjsko hišo in nanese

v turbino polno peska, pred hišo pa v dovodnem kanalu nagromadila vse polno drevja in lesa, ki ga je prinesla iz skrajnega gornjega dela doline. Šimic ceni škodo na 200.000 din. Temu gospodarju je utonil hlapec Miha Justin, ki so ga našli že zjutraj na žagi pod Rakovniškim mostom.³² Poročilo obhodne komisije je omenjalo za skoraj 46.000 dinarjev škode pri lesu (na žagi), odneslo je ves živež, nekaj nad tona pšenice, popolnoma pa so bile poškodovane tudi vodne naprave pri žagi. Posestvo Franca Erbežnika (Ločnica 13) je ležalo kakšnih pet minut nad Šemicem. Voda je uničila 1,5 hektara polja, nekaj hišne opreme in prodajalno z mešanim blagom, kjer je odnesla vse blago: sedem vreč moke (skupaj 595 kilogramov), šest vreč soli, dva zaboja mila, 50 zavitkov vžigalic, tri zaboje sladkorja, 200 litrov žganja, meso in slanino celega prašiča in nekaj denarja).³³ Ivanu Omejcu iz Trnovca 10 je odneslo kovačnico in šupo, gospodarsko in mlinsko orodje ter mu poškodovalo četrto hektara polja. Prav tedaj si je nameraval postaviti mlin, pa mu je voda spodnesla že postavljene stebre pri poslopu in del strehe.³⁴

Iz zaselkov v hribovju nad Ločnico so prihajali kmetje in tožili, da je voda odnesla prst s polja in

³⁰ Mašičevo poročilo, str. 3.

³¹ Prav tam, str. 4.

³² Prav tam.

³³ Poročilo ogledne komisije, Priloga 1, str. 6.

³⁴ Mašičevo poročilo, str. 4.

pridelek. Precej škode so imeli tudi na košenicah in seveda poteh. Pri rudniku Knapovže v prvih dneh po katastrofi niso ugotovili škode.³⁵

Vlada v Beogradu je bila o katastrofalnih povodnjih (ki so divjale tudi drugod po Sloveniji in Jugoslaviji) seznanjena že takoj naslednji dan. Posebno slovenski ministri, Kulovec za kmetijstvo in notranji minister Korošec, so se angažirali in organizirali pomoč. Vlada je sprva namenila ponesrečencem dva milijona kron,³⁶ pozneje, ko je bila škoda ocenjena na 10 milijonov din, pa je prvi obrok pomoči znašal štiri milijone kron in 59 vagonov žita. Od tega je ljubljanska oblast dobila le 400 tisoč kron in štiri vagone žita.³⁷ Ta prvi obrok so namenili le tistim krajem, ki so *najbolj trpeli in niso doslej še nič dobili*.³⁸ Kulovec je pri ministru za javna dela dosegel obljubo, da bodo z javnimi deli začeli popravljati uničene ceste, mostove in druge poškodovane javne naprave.

Kako neuspešna in nezadostna je bila pomoč obubožanim ponesrečencem, pripovedujejo njihove pisne prošnje, ki so jih okorno in v slabi slovenščini sestavljali in pošiljali na vsa mogoča oblastva, najpogosteje velikemu županu. Tudi stalno novi seznam *podpor res potrebni in vredni* dokazujejo nemogoč položaj prizadetih in nezmožnost oblasti, hitro in učinkovito ukrepati.

Razlaga strokovnjakov

Že v poročilu 14. avgusta 1924 je ogledna komisija precej natančno opisala vzroke katastrofe. Tipično hudourniški značaj področja, strma pobočja in krhka podlaga so botrovali pojavi, ki je *znan pod imenom 'Murgang', to je, [ko] v hudourniški strugi ni več tekla čista voda, ampak masa, sestavljena iz vode, grušča, peska, podrtega drevja i.t.d. Taki tekoči masi, ki ima do dvakrat večjo specifično težo, kakor čista voda, se ne more ustavljati nič. Kakor plaz je podirala hiše in druge objekte, ki jih je dosegla na svojem pohodu v dolino*.³⁹

Ob koncu novembra je Udruženje jugoslovanških inženirjev in arhitektov v Ljubljani priredilo predavanje o hidrografiji in drugih tehničnih podrobnostih *polhovgrajske katastrofe*.⁴⁰ Predavatelj, generalni inšpektor inženir Sbrizaj, je povedal, da je v sedmih urah po povodnji pritekla voda iz Sore v Savo pri Litiji, kjer se je gladina v kratkem dvignila za skoraj meter in pol (na 180 centimetrov), potem

pa hitro spet padla na 80 centimetrov. Ugotovili so, da je v času nevihte na območju 50 kvadratnih kilometrov padlo več kot tri milijone in pol kubičnih metrov vode. Tudi Sbrizaj je poudaril pomen strmega terena (Ločnica in Hrastnica od 23 do 48% naklona), in njegovo sestavo. *Zanimiv je zgled, ki nam ga je nudila ravno ta katastrofa*, piše v župnijski kroniki, ki povzema predavanje, *kako nevarno je takozvano zapiranje vodnih ožin z raznimi vodnimi in industrijskimi napravami. Voda mora imeti prost odtok posebno v takih ožinah, drugače se nabere, pritisne z ogromno silo in pogin je neizogiben. To se je pokazalo posebno na žagah Aličevi-Šimic v Ločnici in Fojkarjevi in Petačevi v Hrastnici. Tam se napravi v slučaju porasta vode naravnost vodni mlin, ki vse zmelje, dvigne, poruši, odnese ...*⁴¹

Predavatelj je pokazal tudi več slik *raznih porušenj* in končal z ugotovitvami svojega poizvedovanja, kdaj bi se takšna katastrofa utegnila ponoviti. Povedal je, da se mu je *na več mestih reklo, da se ponavljajo podobne katastrofe v teh krajih približno na 300 let, on pa tudi sodeč po vseh znakih in možnih virih študija, da take katastrofe nimamo pričakovati še 1000 let ...*⁴²

Življenje teče naprej

V Sori so ustanovili krajevni pomožni odbor za poplavljenca, kar so razglasili tudi v časopisih. Po posameznih župnijah v okolici Ljubljane in na Gorenjskem so nabrali 4.650 din, od drugih darovalcev, med katerimi je bil na primer prof. Janko Mlakar, pa 18.350, skupaj okroglo 23.000 dinarjev. To so razdelili 6. decembra 1924. Druge podpore so prihajale še od velikega županstva, sreskih poglavarstev in županov. Županstvo Medvode je nabralo 1.915 din, Kmečka posojilnica v Ljubljani je darovala 8.635 dinarjev. Ta denar je bil prav tako razdeljen poplavljenecem iz Medvod in Sore (kar je razvidno iz seznama orožniške postaje).

Veliko hvaležnosti – pa tudi jeze in sumničenja! je zapisal župnik v kroniki. Med ljudmi je šel glas, da so v cerkvah v Preski in Sori nabrali precej denarja, posebno sorški župnijski urad naj bi dobil večje vsote denarja od nekaterih bank in zadrug. Ta denar so delili med prizadete, vendar brez vsakih seznamov, ki bi nato omogočili pravičnejšo delitev državnih in drugih podpor med preostale, ki pomoči še niso prejeli. Orožniško poročilo je sumilo, da je pri delitvi cerkvenega denarja šlo za strankarske name-ne, celo za zlorabo darovanega denarja.⁴³ Okrajno glavarstvo je poročalo velikemu županstvu, da je samo sorški župnik razdelil 11.500 dinarjev, ne da bi se vedelo komu. Sicer so se zaradi privatnih pod-

³⁵ Prav tam.

³⁶ Prva pomoč za po povodnji poškodovane. *Slovenec*, 12. 8. 1924.

³⁷ Prva pomoč za prizadete po povodnji in toči. *Slovenec*, 24. 8. 1924.

³⁸ Prav tam.

³⁹ Poročilo ogledne komisije, str. 10.

⁴⁰ Polhovgrajska vodna katastrofa. *Slovenec*, 29. 11. 1924, str. 4.

⁴¹ Župnijska kronika župnije Sora pri Medvodah.

⁴² Polhovgrajska vodna katastrofa. *Slovenec*, 29. 11. 1924.

⁴³ ARS, AS 133, š. 12.

por zmanjšali zneski državne podpore, v občini Medvode za skoraj 6.000 din.

Že 4. decembra pa je na približno istem območju kot štiri mesece pred tem ponovno poplavljal. V ločniški grapi je povodenj uničila pravkar vzpostavljene zasilne komunikacije z dolino. *Poplavljenici* so se 4. januarja 1925 sestali s poslancem Brodarjem (SLS),⁴⁴ ki je imel v Sori politični shod, in ga prosili za državno podporo in odpis davkov.

Naravne ujme so se nadaljevale tudi v letu 1925 in 1926.⁴⁵ Septembra 1926 so bili spet huje prizadeti Polhograjski Dolomiti, vendar bolj proti Polhovemu Gradcu in Škofji Loki (dolina Hrastnice). V sorški župnijski kroniki je omenjeno, da je Sora odnesla vse mostove po vaseh, vključno s tistim na državni cesti v Medvodah. Kaj več župnik ni zapisal.

Februarja 1928 so se posestniki iz Sore obrnili na oblastni odbor ljubljanskega velikega županstva in prosili za strokovni ogled in načrt za preprečitev nadaljnega poplavljanja in uničevanja kultivirane zemlje s strani hudourniškega potoka Ločnica. Oblastni odbor je zadevo prepustil velikemu županu, ker sam ni imel ustreznih služb. Sredi marca 1928 so z županstva poročali: *Zaradi vremenskih nezgod je potok Ločnica v zadnjih letih povzročil na hišah, zemljiščih in komunikacijah velikansko škodo. Prizadete občine ga že več let skušajo regulirati, a pri vsakem večjem naliivu jim potok uniči skoraj vse delo. Uspešno se da Ločnica regulirati le tedaj, če se prepreči abnormalni donos materiala, ki prihaja v večji ali manjši množini iz vseh pritokov Ločnice, posebno pa iz pritokov njenega povirja in njenega levostranskega pritoka nazvanega 'Beli potok'. Ta abnormalni donos materiala se da preprečiti edino z zgradbenimi napravami in kulturnimi ukrepi ...*⁴⁶

Izdelan je bil natančen in obsežen načrt del, ki bi z betonskimi in lesenimi pregradami s predtlaki ali brez preprečil oz. vsaj bistveno zmanjšal poplavno ogroženost. Toda račun je bil visok: samo gradbena

delo pri potoku Ločnica in večjih pritokih bi stala 960.000 din, treba pa je bilo prišteti še gradbene stroške pri številnih manjših pritokih, kar bi stalo še dodatnih 250.000 din. Od tega je na prizadete občine odpadlo 30 odstotkov, kar pa se jim je zdelo absolutno preveč. Od štirih občin, katerih občani so imeli na tem območju svoja posestva, bi denar prispevali le medvoška in sorška, medtem ko sta občini Stara Loka in Mavčiče vsakršno sodelovanje odločno odklonili. Tudi po ponovnem pozivu ljubljanskega oblastnega odbora septembra 1928, naj občine zvišajo oz.odobrijo prispevke, ni bilo odziva. Celotni sorški občinski odbor se je umaknil in izjavil, da so imeli predlagatelji v mislih le gradnjo močnih nasipov v spodnjem delu ločniške grape, od žage Gašperja Pokorna do izliva Ločnice v Soro. Tako je bila zadeva sredi aprila 1929 odpravljena in kot nezvedena arhivirana.⁴⁷

V literaturi

Slabo poldrugo desetletje pozneje je povodenj v grapi opisal Jan Plestenjak v črtici Tinač. Bistvo zgodbe je sicer drugje,⁴⁸ vendar je za nas zanimiv opis povodnji. Plestenjak opisuje povodenj v Hrastnici, vendar je prikaz tako splošen, da z njim lahko še enkrat podživimo dogodke, ki so se odvijali v začetku avgusta 1924 v Ločnici. Takole piše: *Tedaj pa se je že ulilo. Udarjalo je v okna, da so se z oken razlile luže po hiši. S hribov so hudourniki naraščali, vlačili za seboj drevoje, grmičevje, parobke, skalovje, zalivali, polnili in jezili grapo, ki je naraščala v jezero. ... Tinač je samo buljil skozi okno. Bil je že večer in voda je le motno odsevala. Kadar je tresčilo in je blisk razsvetlil vso grapo, vse jezero, se je Tinač zdrznil. Lomastenje drevoja je udarjalo na ušesa, kamenje in hlodi so se bili med seboj, vrhaci so razjezili grapo, da se je razširila v jezero. Med treskanjem, bobnenjem in med žvižgom viharja je zakipela molitev Tinača, Marijane in otrok. Z nasprotnega brega se je odprl nov hudournik in butnil v sredo grape. Tinač je videl, ko se je zabliskalo. ... Jok, kričanje, klicali so Mater božjo na pomoč, treskalo je, voda je vdiral skozi vrata ... Tinač je skočil še po odejo v sobo, nato oprtal Tončka in se sunkoma pognal skozi vrata, a voda mu je segala že čez pas in ga zanašala. ... Tonček je zajokal, nanadoma pa je jok utonil v vrtincu. Val se je zagнал v Tinača, ga podrl in ga zavrtinčil v strugo. Nato je zabreščalo in počilo tramovje, sesula se je streha, odrezalo je hišo in jo pognalo za svojim gospodarjem v divjajoči tok ...*⁴⁹

⁴⁴ Janez Brodar (1885–1969) je bil v obravnavanem obdobju poslanec SLS v narodni skupščini, načelnik centralnega odbora Jugoslovanske kmečke zveze, hud nasprotnik kmečkolavskega gibanja, pozneje ljudskofrontnega gibanja, protikomunist, med drugo vojno organizator belogardizma oziroma domobranstva na Gorenjskem. Umrl je v tujini, kamor je zbežal ob koncu vojne (Enciklopedija Slovenije, zv. 1, str. 387).

⁴⁵ 1925: 14. in 15. 6. – poplave v občinah Polhov Gradec, Horjul, Vrhnika; 18. 6. – neurje in povodenj nad Št. Joštom in okrog Vrhnike; 22. 12. – poplave v okolici Ljubljane (Črni Vrh, Polhov Gradec). 1926: 14. in 15. 7. – poplave okrog Polhovega Gradca, Pijave Gorice, Želimej; 3. 8. – hude nevihte v Sentvidu in okrog Ljubljane; 7.–9. 8. močno deževje in poplave v okolici Polhovega Gradca in jugovzhodni ljubljanski okolici; 27.–28. 9. – močne poplave v okolici Ljubljane, v Polhograjskih dolomitih, okrog Škofje Loke; 1927: 23. 7. – toča okrog Vrhnike, Brezovice do jugovzhodne ljubljanske okolice.

⁴⁶ ARS, AS 92, f. 132: Regulacija hudournika Ločnica (št. zadeve 27953).

⁴⁷ ARS, AS 133, š. 12.

⁴⁸ Družina siromašnega gostača, ki mu uspe postaviti lastno bajto, uživa v njej le eno zimo, že prvo pomlad pa jo poruši neurje in umori tudi Tinača in njegovega sina Tončka.

⁴⁹ Plestenjak, Potrebuježi, str. 34–35.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

ARS – Arhiv Republike Slovenije

AS 92, Oblastni odbor Ljubljanske oblasti

AS 133, Okrajno glavarstvo Ljubljana – okolica,
š. 12Župnijska kronika župnije Sora pri Medvodah,
1924

ČASOPISI

Slovenec, 1924*Slovenski narod*, 1924*Jutro*, 1924

LITERATURA

Allgemeines Verzeichnis der Ortsgemeinden und Ortschaften Österreichs nach den Ergebnissen der Volkszählung vom 31. Dezember 1910. Wien, 1915.*Enciklopedija Slovenije* 1. Ljubljana : Mladinska knjiga, 1987.Plestenjak, Jan: Tinač. *Potrebuježi*. Ljubljana : samozaložba, 1938 (Domžale – Groblje Misijonska tiskarna), str. 23–35.

S U M M A R Y

The flood in the Ločnica stream valley of 8 August 1924

In the 1920s the Škofja Loka area was hit by two especially devastating floods: one in early August 1924 and one in September 1926. The latter, which affected the Hrastnik stream valley, has been subject to extensive writing in the recent years.

On the other hand, little is known about the flood of 1924 and its consequences for the Ločnica stream valley. On the evening of 8 August 1924 a storm appeared unexpectedly, after a sunny and a bit humid day. At first, people, tired from a day's work in the fields (some already asleep), paid no attention to the lightning and big raindrops. A few moments later, when they arose to find the storm more violent than usual, it was too late for many. The following morning seven people in the valley were missing, including children. Until midday their bodies were found in the slowly-receding stream, on the bottom of river gravel and silt. The entire valley was buried under the rubble, the road and a few houses were washed away, and the passage was further blocked by toppled trees. Help soon came from both the state and civilian spheres, but the road was not patched up until as late as the end of November. The »flooded population« also received financial aid, which was, however, distributed fairly unequally, only engendering additional agitation and disappointment.

A few months later experts elucidated the nature of the violent storm at a lecture held in Ljubljana. They established that for the brief duration of the storm the area of barely 50 km² received 3.7 million m³ of precipitation. The sheer volume of water caused the Sava River near Litija to rise by a meter and a half. The lecture, however, concluded on a fairly optimistic note: according to experts' estimates, the next flood of such proportions would not take place for another thousand years.